

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

P 1 1 1 A 1 0 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Torek, 31. maj 2011 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 24 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev napišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

Priloga k izpitni poli 1

DRAŽIGOST POKORN (1941–2009)

Slovenija je izgubila veder glas univerzitetnega profesorja, učitelja, mentorja, raziskovalca, predvsem pa strokovnjaka za prehrano, kulinarika, gastronomo, enologa, snovalca kulture prehranjevanja in iskrenega ljubitelja vrhunsko pripravljene hrane. Kot nekoč klasični filozofi antične Grčije nas je prof. dr. Dražigost Pokorn s svojim vsakodnevnim življenjskim zgledom desetletja učil o celostnem in zdravem načinu prehranjevanja ter o življenju sploh.

Njegova raziskovalna in strokovna zapuščina je obsežna, saj je objavil več kot 300 člankov in prispevkov. Prof. dr. Pokorn je več kot 30 let poučeval na dveh slovenskih univerzah. Bil je mentor preko 130 specializantom ter študentom na diplomskem in podiplomskem študiju. S svojo ljubeznijo do zdrave in hkrati okusne hrane nam je bil vsem za vzor. V desetinah kuharskih knjig in priročnikov je znal poljudno in razumljivo združiti strokovno ozadje z vrhunskim okusom, oboje pa postaviti v široko sprejemljivo narodno, kulturno in družbeno sozvočje sodobnega človeka. V svojih knjigah je zdravo in okusno hrano povezoval s športom, tudi z vrhunskim, z raznimi življenjskimi slogi, z lepoto in umetnostjo ter v zadnjem obdobju z večnim človekovim hrepenenjem po dolgem življenju.

Pero in besedo prof. dr. Dražigosta Pokorna bomo najbolj pogršali v vsakodnevni zmedi nešteti prehranskih nasvetov za hujšanje, fanatičnih izključitvenih diet raznih verstev in filozofij, zapovedi samooklicanih prehranskih gurujev in ne nazadnje pri opozarjanju na še vedno napačno ljudsko predstavo o »zdravi domači hrani«. Z doslednim upoštevanjem strokovnih spoznanj medicinske in nutricionistične stroke, s predanim raziskovanjem slovenskih prehranjevalnih in pivskih navad v vseh regijah države ter s stalnim spremljanjem svetovnih kulinarčnih tokov si je pri poslušalcih in bralcih pridobil avtoriteto.

Svetoval nam je reden zajtrk, pestro in okusno sestavljene obroke iz prav vseh skupin živil ter uživanje zmerne količine maščob, soli in sladkorja. Spodbujal nas je, naj obroke pripravljamo z ljubeznijo, jih postrežemo v prijetnem okolju, jih uživamo povezani v družinskem krogu ali s prijatelji in jih, vsaj občasno, obogatimo s kozarcem dobrega vina. Priporočal nam je, naj poizkusimo čim več zdravih jedi, pripravljenih na najrazličnejše načine, in si nato oblikujemo svoj kulinarčni svet. Učil nas je prehranske širine, da bi znali ločiti zdravo od škodljivega, sprejemljivejše od manj sprejemljivega in da bi imeli pogum zavreči predsodke.

Neustrezna prehrana in prehranjevalne navade ostajajo največja težava sodobne razvite družbe zaradi povzročanja kroničnih bolezni, kot so debelost, sladkorna bolezen, rak ter bolezni srca in ožilja. Prav tako zaradi njih strmo narašča pogostost motenj hranjenja in prehranjevanja. Zato bo beseda prof. dr. Dražigosta Pokorna ostala v slovenskem prostoru živa, se udejanjala v kuhanju po njegovih receptih ter odzvanjala v zavesti in delih njegovih učencev.

Tadej Battelino

(Prirejeno po: Delo, 7. september 2009.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Dopolnite povedi s podatki o okoliščinah sporočanja in o temi izhodiščnega besedila.

Sporočevalec _____ je napisal besedilo o
(Kdo?)

_____. Izhodiščno besedilo je bilo
(O kom/čem?)

objavljeno v _____, in sicer _____.
(Kje?) (Kdaj?)

(2 točki)

2. Ob izhodiščnem besedilu je fotografija. Na prvo črto napišite, kdo je na njej, na druge pa še tri (3) nebesedne spremljevalce besedila.

Nebesedni spremljevalci besedila

- fotografija _____
- _____
- _____
- _____

(2 točki)

3. Uredite podteme v zaporedje, v kakršnem si sledijo v izhodiščnem besedilu, tako da na črtice napišete ustrezne številke od 1 do 5.

_____ Ohranjanje prizadevanja Dražigosta Pokorna za zdravo prehrano tudi po njegovi smrti

_____ Razlogi za ugled Dražigosta Pokorna

_____ Poučevanje in pisanje Dražigosta Pokorna

_____ Smrt velikega strokovnjaka za prehrano

_____ Nasveti, spodbude in priporočila Dražigosta Pokorna

(2 točki)

4. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Dražigost Pokorn	je bil zgled za zdrav način prehranjevanja.	DA	NE
	je pisal tudi kuharske knjige.	DA	NE
	je raziskoval slovensko in svetovno kulinariko.	DA	NE
	je ljudem odsvetoval uživanje maščob.	DA	NE
	je nasprotoval zmernemu pitju vina.	DA	NE

(3 točke)

5. V preglednici s križcem označite, kaj v izhodiščnem besedilu izvemo o zasebnem življenju Dražigosta Pokorna.

		DA	NE
O Dražigostu Pokornu izvemo,	katerega leta se je rodil.		
	v katerem kraju je živel.		
	kaj je bil po poklicu.		
	ali je bil poročen.		
	koliko otrok je imel.		
	katerega leta je umrl.		

(3 točke)

6. V drugem odstavku izhodiščnega besedila izvemo, da je Dražigost Pokorn v svojih knjigah zdravo in okusno hrano povezoval z marsičim. S čim jo je povezoval nazadnje?

(1 točka)

7. Na podlagi tretjega odstavka izhodiščnega besedila napišite tri (3) dejavnosti, s katerimi si je Dražigost Pokorn pri poslušalcih in bralcih pridobil ugled.

(2 točki)

8. Kaj nam je Dražigost Pokorn svetoval, priporočal in k čemu nas je spodbujal? Na podlagi četrtega odstavka izhodiščnega besedila v preglednici s križcem označite, ali je v posamezni vrstici naveden njegov nasvet, priporočilo ali spodbuda.

	Nasvet	Priporočilo	Spodbuda
Pestra in okusna sestava obrokov			
Pokušanje zdravih jedi			
Postrežba obrokov v prijetnem okolju			
Priprava obrokov z ljubeznijo			
Redni zajtrki			
Uživanje obrokov v družinskem ali prijateljskem krogu			
Uživanje zmerne količine maščob, soli in sladkorja			

(3 točke)

9. Podčrtano slogovno zaznamovano besedno zvezo v spodnji povedi nadomestite s slogovno nezaznamovano besedo/besedno zvezo.

Pero in besedo Dražigosta Pokorna bomo najbolj pogrešali v vsakodnevni zmedi nešteti prehranskih nasvetov za hujšanje.

Slogovno nezaznamovana beseda/besedna zveza: _____

(1 točka)

10. Dopolnite povedi, tako da napišete besede iz oklepajev v pravilni skloni obliki.

Dražigost Pokorn nas je več _____ (desetletje) učil o celostnem in zdravem načinu prehranjevanja. Študenti dveh _____ (univerza) se ga bodo spominjali kot dobrega profesorja in odličnega poznavalca prehranskih navad _____ (ljudje). S svojim pristopom nas je med drugim spodbujal, naj bomo brez _____ (predsodki).

(2 točki)

11. Določite vrsto besedila, tako da v vsaki vrstici podčrtate ustrezno možnost.

Izhodiščno besedilo je:

govorjeno/zapisano,

enogovorno/dvogovorno,

zasebno/javno,

umetnostno/neumetnostno.

(2 točki)

12. S katerim prevladujočim namenom je sporočevalec tvoril besedilo?

Sporočevalec je tvoril besedilo predvsem, da bi

a) bralcem svetoval, naj berejo knjige Dražigosta Pokorna.

b) ocenil delo Dražigosta Pokorna.

c) bralcem ob smrti Dražigosta Pokorna predstavil njegovo življenje in delo.

č) bralce pozval, naj se zdravo prehranjujejo po nasvetih Dražigosta Pokorna.

d) od bralcev izvedel, ali se zdravo prehranjujejo po nasvetih Dražigosta Pokorna.

(1 točka)

13. V katero besedilno vrsto in podvrsto spada izhodiščno besedilo? Določite ju, tako da v vsaki vrstici podčrtate ustrezno možnost.

Izhodiščno besedilo je intervju/življenjepis/poročilo/obvestilo/reportaža, in sicer jubilejni članek/nekrolog/biografski članek.

(1 točka)

14. V spodnji povedi sta dve besedi v podpomensko-nadpomenskem razmerju. Podčrtajte podpomenko in njeno nadpomenko.

Svetoval nam je reden zajtrk ter pestro in okusno sestavljene obroke iz prav vseh skupin živil.

(1 točka)

15. Prevzetim besedam iz besedila poiščite domače sopomenke/sopomenske besedne zveze, tako da na črtice pred njimi napišete ustrezne številke.

_____ kulinarik	1 vodja, svetovalec
_____ enolog	2 pisec knjig
_____ mentor	3 poznavalec vina, vinoslovec
_____ guru	4 strokovnjak za pripravo jedi
_____ filozof	5 narodopisec
	6 duhovni vodja in učitelj
	7 mislec, modrec

(2 točki)

16. Preberite slovarski sestavek in rešite naloge.

hrána -e ž, hranljív, hrâmba, hranílnica, hrániti, nahrániti, ohrániti, ohranjeváti, prehrániti, prehranjeváti, prehrâna, prihrániti, prihrânek, shrániti, shranjeváti, shrâmba idr. Enako je cslovan. *xrana* 'hrana, strošek', hrv. *hrána*, srb. tudi *râna*, sorodno še rus. *xoronítb* 'pokopavati' in češ. *chránit* 'ščititi, varovati'. Pslovan. *xorna je verjetno pomenilo *'hrana' in nato *'zaloga hrane', glagol *xorniti pa *'pitati, krmiti' in sekundarno *'delati zalogo, varovati zalogo (hrane), zakopati (zalogo)'. Od tod različni pomeni v sloven. in drugih slovan. jezikih. Besedo imajo navadno za izposojeno iz iranskih jezikov, prim. av. *xvarəna* 'hrana, pijača', kar je tvorba iz ide. korena **suēl-* 'jesti, piti, požirati' (ES VIII, 76, Be I, 201), vendar se ta razlaga ne zdi najbolj prepričljiva (glej Cvetko, Lingu. XXIII, 226).

- A Na črto napišite, ali je beseda *hrana* domača ali prevzeta.

_____

- B V slovarskem sestavku ste preverjali izvor besede. Iz katerega priročnika je torej slovarski sestavek?

Slovarski sestavek je iz

- Slovarja slovenskega knjižnega jezika.
- Medicinskega terminološkega slovarja.
- Velikega slovarja tujk.
- Slovenskega etimološkega slovarja.
- Hrvaško-slovenskega, slovensko-hrvaškega malega žepnega slovarja.
- Slovenskega pravopisa.

- C Ali spadajo besede *hranilnica*, *prihranek* in *shraniti* v isto besedno družino kot beseda *hrana*? Obkrožite pravilni odgovor in ga utemeljite v povedi.

DA   NE

Utemeljitev:

(5 točk)

17. Koliko povedi in stavkov je v prvem odstavku izhodiščnega besedila?

Število povedi: _____

Število stavkov: _____

(2 točki)

18. V spodnji povedi podčrtajte oba odvisnika in ju poimenujte.

Učil nas je prehranske širine, da bi znali ločiti zdravo od škodljivega in da bi imeli pogum zavreči predsodke.

Vrsta odvisnikov: _____

(2 točki)

19. Spodnjo enostavno poved pretvorite v podredno zloženo, tako da podčrtani stavčni člen razširite v odvisnik.

Neustrezna prehrana ostaja največja težava razvite družbe zaradi povzročanja kroničnih bolezni.

(2 točki)

20. Kateri opis stavčnočlenske zgradbe spodnje povedi je pravilen? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Dražigost Pokorn je bil univerzitetni profesor in strokovnjak za prehrano.

Stavčnočlenska sestava povedi je

- a) osebek, povedek, predmet.
- b) osebek, povedek s povedkovim določilom.
- c) osebek, povedek, osebek.
- č) predmet, povedek, osebek.

(1 točka)

21. Odvisni govor pretvorite v premega.

Priporočal nam je, naj si oblikujemo svoj kulinarični svet.

(2 točki)

22. V besedilu je s števki zapisanih 5 števnikov.

A Izpišite jih.

_____

B Katere vrste so ti števniki in v katero besedno vrsto jih uvrščamo? V vsaki povedi podčrtajte pravilno možnost.

Izpisani števniki so glavni/vrstilni/ločilni/množilni.

Spadajo med samostalniške besede/pridevniške besede/
glagole/prislove/predloge/veznike.

C Števnik, ki označuje letnico rojstva Dražigosta Pokorna, izpišite s črkami.

(4 točke)

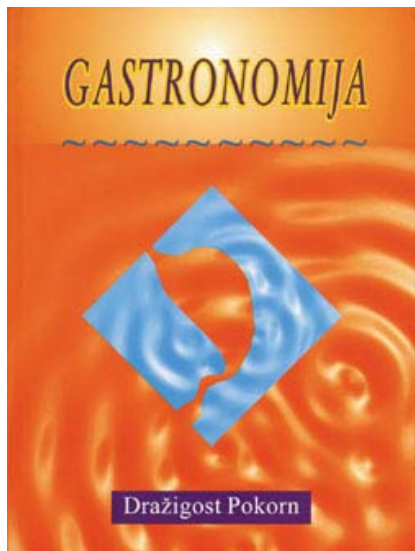
23. V naslednjem besedilu je pravopisno pravilen samo eden od zapisov ob vsaki poševnici. Prečrtajte okvirčke z napačnimi zapisi.

Prof.dr. / Prof. dr. Dražigost Pokorn je v intervjuju, objavljenem 29.1.2006 / 29. 1. 2006 na spletni strani Kulinarična Slovenija, povedal, da smo Slovenci leta 2002 v povprečju zaužili 160g / 160 g zelenjave na dan, kar je le 64% / 64 % priporočene dnevne količine.

(2 točki)

24. Napišite objektivno predstavitev knjige.

S pomočjo izhodiščnega besedila ter fotografije in podatkov v okvirčku napišite predstavitev knjige Dražigosta Pokorna. Vaše besedilo naj obsega najmanj 80 besed.

	<p>GASTRONOMIJA Avtor: Dražigost Pokorn Cena z DDV: 8,35 € Vezava: mehka Format: 15 x 20 cm Obseg: 157 str. Leto izdaje: 1997 Založba: Debora</p> <p>8 poglavij: Uvod v gastronomijo, Kratak opis zgodovine kulinarike, Klasični jedilnik, Jedilnik varovalne prehrane, Okus hrane, Uživanje hrane, Gastronomski vidiki prebave, Posledice pretiranega uživanja hrane, debelost</p> <p>Na koncu priročnika je tudi slovarček tujk.</p> <p>Priročnik je namenjen (bodočim) kuharjem ter vsem, ki radi dobro kuhajo in jedo.</p>
---	---

(12 točk)

Prazna stran